

Učenec — mučenec.

prvih treh stoletjih po Kristu se je moralo krščanstvo neprenehoma bojevati proti groznim in hudim napadom, s katerimi so hoteli paganski vladarji uničiti nauk Gospodov in ga popolnem iztrebiti z zemlje. Izmišljali so si najgrozovitejše muke, s katerimi so trapili nedolžne kristjane. Ali zamán so bili vsi in toliki nápori, zamán vse napanjanje peklenskih močí. „Kri mučenicov je seme kristjanov; čim bolj nas kosíte, tem več nas je!“ piše cerkveni pisatelj Tertulijan, ki je živel v ónej dóbi. Peklenska moč je pešala, a krščanska cerkev je stala in še stoji neómajena, ker je zidana na skalo.

Navedeni Tertulijanov izrek se je potrdil vzlasti v življenji sv. Celzija, ki je v zornej mladosti trpel najgrozovitejše muke za Kristovo vero.

Kakor v Italiji, tako je tudi v Malej Aziji krščanska kri v potocih pojila zemljo. Mej vsemi maloazijskimi mesti pa se je odlikovala vzlasti Antijohija. V vrsti njenih brezštevlnih krščanskih junakov se odlikuje sv. mladenič Julijan, ki je slovel vzlasti zaradi svoje telesne lepote in zaradi velikega svojega bogastva.

Ko je zvedel Marcijan, cesarski namestnik v Antijohiji, da je Julijan kristjan, ukazal ga je takój préd-se pripeljati. Vrl vojak Kristov je stopil neustrašeno pred srditega trinoga, ki ga je skušal na vse mogoče načine pregovoriti, naj daruje malikom in se odpové krščanstvu. Ker vse prigovarjanje ni nič izdalo, dal ga je sredi trga v verige ukovati in z jermení ter železnimi škorpijoni pretepesti. Ravno, ko se je to godilo, prišli so mali učenci iz šole mimo njega. Mej njimi je bil tudi jedini sinček trinoga Marcijana z imenom Celzij. V tem, ko so se drugi učenci pridružili ljudstvu, ki je z veseljem paslo oči na neusmiljenem trpinčenji, zagnal je Celzij, videč blagega Julijana v tako grozovitih mukah, knjige od sebe in stekel k mučencu ter se oklenil njegovih krvavečih nog. Poljubujoč mu skeleče rane, prosi ga jokaje, naj mu dovoli ž njim trpeti in umreti. Sodnik zapové hitro služabnikom, naj odtrgajo sina od mučenca. A Julijan strese verige z rok in objame mladega továriša. Obá se tako trdno skupaj držita, da ju nihče ne more razdružiti. Odvedó ju v ječo.

Ta prizor je gledalcem segel takó v srce, da se je takój dvajset vojakov in sedem drugih veljavnih mož razglasilo za kristjane. Po nóči je prišel v ječo duhovnik Antonij, ki je krstil vse te nove vérnike.

Drugi dan pripeljejo vse krščanske ujetnike na trg, kjer je imel Marcijan svoj sodni stol. Zdajci prinesó mimo paganskega mrliča, katerega Julijan z molitvijo v življenje obudi. Obujeni Anastazij pristopi takój v vrsto mučencev. A Marcijanu ostane tudi po tem čudežu srce trdovratno. Jeze se peneč ukaže vse junaške borilce pometati v kadí, napolnene z vrelo smolo. Zvesti krščanski junaki pa stojé, hvalne pesni prepevajoč, v razbeljenej tekočini, ki jim ne škodi nič.

Marcijan otide domóv, ker ne more gledati lastnega sinčka v taci mukah. Srcé se mu trese, ko sliši, da mučenci v kotlih hvalne pesni prepevajo, in da je

obličje Celzijevo mnogo lepše nego li poprej. V strahu, da bi se še več novih gledalcev ne spreobrnilo, vzamejo mučence nepoškodovane iz kotlov in je peljejo nazaj v temnice.

Žena Marcijanova ne more pretrpeti izgube sinove. Vsa obupana hiti k njemu v ječo. Vrže se mu k nogam in jokaje prosi: „Sin! sin! zakaj si me zapustil? . . . Pomisli, da bodeš moral umreti najgrozovitejše smrti! . . . Pusti to neumno vero in daruj bogovom!“ —

„Mati draga! ne bodi tako preslepljena in ne misli, da vaši grdi bogovi res kaj premorejo. Prosim te, veruj to, kar jaz verujem in . . .“

„Celzij ljubi! smiliš se mi, ker toliko trpiš. Pomisli, da si jedini moj sin, jedino moje veselje, jedina moja nada . . . Oh, daj se pregovoriti, saj ti želim le dobro!“

„Mati, ti si pomilovanja vredna, ne jaz. Ne žaluj zavoljo mene; jaz sem srečen, neizmerno srečen. Od te sreče me ne odtrga več nobena stvar. Morejo mi sicer vzeti to moje ubožno življenje, a duše in nebes mi ne bodo vzeli nikdar. Zapusti to smrtno senco, v katerej sediš vže tako dolgo in gledala bodeš svetlobo, katero gledam jaz. Oj, ko bi ti videla to, kar jaz zdaj vidim, kar sem videl, ko sem bil v kotlu vrele smole, kar sem zrl, ko so me neusmiljenci pehali in suvali sèm ter tjà . . . Otročiči, lepši kakor jutranja zárija, in mladeniči z žarnimi peroti so me spremljali na vseh mojih potih. Vsaka kapljica krvi, ki je padla na zemljo, izpremenila se je v čarobno belo rožo. Vse te cvetice so pobirali óni nebeški prijatelji in je povijali v venec, katerega so mi potem položili na glavo . . . Oni me vedno spremljajo in osrčujejo . . .“ Nedolžni njegov obraz še bolje zazari, roki se mu više dvigneti in okó se mu uprè navzgor. Nebeška svetloba ga obsije in v takem zamaknenji nadaljuje: „Poglejte . . . nebeška Gospá v belej obleki, takó lepa, takó mila . . . smeji se mi . . . zbor krilatih nebeških duhov jo obdaja . . . kako petje . . . kaka pesen! . . . Vá-me gleda Gospá . . . K sebi me vabi in kliče: „Pridi dete, pridi! . . . Oh, Marija pridem, pridem“ —

Deček se sklóne in zakrije obraz. Kmalu vstane ter se vrže materi v naročje milo govoreč: „Oh, mati, pusti slepoto; veruj, kar jaz verujem in združena bodeva na veke, ne na sveti, ne v tej sólznej dolini, temveč tam gori nad zvezdami, tam gori pred prestolom živega Bogá, v družbi vseh izvoljenih, v zboru nebeških duhov — — —“

Mati je poslušala in jokala, a ni mogla umeti vzvišenega govora svojega sinú.

Stražnik je ustopil in ukazal naj se ločita. Vsa zmedena in preplašena zapusti žena ječo. Celzij pa se vrže na obraz in milo prosi Boga za spreobrnjenje svoje matere. Drugi dan mati zopet pride, da bi vzela Kristu nedolžno ovčico; ali vse njene prošnje so bile zamán.

Ko pa tretji dan novič pride k sinu, spreobrne se sama in postane goreča kristjanka. Zdaj noče več iti od sina; ž njim hoče živeti in ž njim umreti. V naslednjej noči jo mašnik Antonij krstí.

To novico zvedši, Marcijan kar zbesní. Takój ukaže ónih dvajset spreobrnjenih vojakov z železnimi kavljí trgati in s plamenicami žgati. Moleč in hvalne pesni prepevajoč trpé vrli junaki te nečloveške muke. Moči rabljev opešajo, a srčnost mučencev vedno raste. Boječ se, da bi njihova stanovitost ne vzbudila nejevolje, ukaže jih obgláviti. Drugih sedem plemenitih mož ukaže na gromadi sežgati.

Nato privedó pred sodnika ostale kristjane: Julijana, obujenega Anastazija, Celzija in njegovo mater. V najlepšem antijohijskem svetišči napravi Marcijan slovesno daritev. Notri pripeljejo ujetnike in jim ukažejo darovati.

Ti pa popadajo na kolena in jednoglasno zapojó: „Svet, svet, svet si Gospod Bog vojskinih trum!“ Pri tej priči se tla zazibljejo, maliki se rušijo, stene pokajo in mnogo paganskih duhovnikov in gledaleev podsnujejo. Marcijana samega nek malik zelo pobije. Odnese ga domóv. V neizmernej togoti ukaže vse, posebno pa Celzija, na najgrozovitejši način mučiti.

Vržejo jih mej sestradane zverí, a te ležejo mirno k njihovim nogam; postavijo jih na gromade, ali ogenj ugasne. Ko si drugega več ne upajo poskusiti, odsekajo jim glave. Samó Celzija hočejo še pridobiti. Da-si je toliko vže prestal, moral je še hujše muke prebiti. Z nepopisno bridkostjo se je ločil od matere, ne za to, ker je bil odslej sam, nego zato, ker mu še ni bilo dano, da bi se združil z nebeščani.

Po vrsti so padale glave zvestim mučencem, in Celzij je moral vse to gledati, da bi se prestrašil in odpadel. A hvalne pesni pevajoč je neustrašeno gledal neusmiljeno klanje; njegova srčnost ni pešala, temveč rastle.

Končavši to delo primejo rablji Celzija. Pregovarjajo ga, obetajo mu najmikávnejše stvari, preté mu z najhujšimi mukami — a vse zamán; kakor skala stoji sveti deček in za las se ne odmakne od vere. Ročici čez prsi križem držeč in neprenehoma k nebesom zroč, stoji kakor ponižna ovčica mej divjimi in krvočelnimi tigri. Njegovo srcé bije mirno, in njegovi ustnici se premičejo v tihej, gorečej molitvi. Z obraza mu sije nebeška milina. Lici ste mu tudi po tolikih mukah rožnocvetoči. Podoben je bolj angelju kakor človeku.

Razjarjeni, da je vse njihovo prigovarjanje bilo zamán, zaženo se rablji kakor divje zverí nánj. Polože ga na tezálnico in mu polagoma raztegnejo vse telo. Da bi ne videl svojih trapiteljev, zatisne oči in moli na glas. Neka hlapec to takó razjezi, da ga udari po ustih in mu izbije zobé. Črno-rudeča kri se pcedí po licih. In glej! da-si v tacih mukah, ko so mu vse kite pretegnene, ko nobena kost ni več v sklepu, ni je slišati niti najmanjše tožbe iz njegovih ust.

Ko tezálnico nekoliko ómehčajo, pade mlado telo vse onemglo na tla. A hitro ga poberó in obesijo na drevo, z glavo nizdolu. Najprej ga s škorpijoni do kosti pretepó, potem mu trgajo z železnimi kavli meso s telesa; bil je čez in čez s krvjo oblit. Peklenska moč še huje vzkipí. Vsega razmesarjenega oblijó s kisom (jesihom), da ga telo, ki je bilo vse le jedna rana, še bolje skeli in peče. Žgó ga s plamenicami, da kri skoraj zavrè na njem. V teh najhujših bolečinah se dete bolestno stresne in zaječí: „Oče, odpusti jim, saj ne vedó, kaj delajo!“

Da bi jim še ne umrl, odvežejo ga, pripnuó na nogi vrvi in ga takó vlečejo po kamenji skozi mestne ulice v ječo. Pa tudi tu mu ne privoščijo pokoja. Raztegnejo ga črez steklene črepinje in položé nanj težko kamenje, da bi ne mogel vstati. Tu ga pusté ležati brez vse hrane, čisto samega.

Ko Celzij sam leži v temnici, obsije ga nebeška svetloba. Prijetna vonjava se razlije okolo njega. Jezus sam, spremljan od angeljev, pride ga tolažit. Angeli potresejo tla okolo njega s cveticami in mu celéjo rane.

Stražniki pritekó v temnico, pa ne vidijo družega nego rajsko svetlobo. Ugledavši Celzija ozdravljenega in vsega izpremenjenega, spreobrnejo se vsi in ostanejo vso noč v ječi, da jih mučenec poučí v veri.

Drugi dan pripeljejo Celzija zopet na trg. Vse se mu čudi, da je kar čez noč ozdravel. Stražniki se razglasé za kristjane in mnogo gledalcev se jim pridruži. Da bi se jih še več ne spreobrnilo, odseka Marcijanov namestnik sam Celziju glavo. „Bog, sprejmi mojo dušo!“ bile so njegove zadnje besede. In splavala je čista dušica na angeljskih krilih v sveto nebo k svojej materi. Angelji so mu dali na glavo krasen mučeniški venec in v roko palmovo vejico.

Grozoviti oče Marcijan ni več ozdravel, odkar ga je malik potrl. Začel je gnjiti in črvi so ga živega zglodali. Tudi on je prejel svoje plačilo! J. B.

Mala Samaritanka.

„Ač da ne vem, kako je z našo Jovanko,“ reče oče župan nekega jutra svojeji ženi Marijani. „Poprej nekaj časa je ni bilo z lepa spraviti iz hiše, vedno je pri svojem delu tičala, pridno predla ali pa nogovice pletla, a zdaj je to vse drugače. Komaj odjužinamo, vže je iz doma in je ni po celo uro nazaj. Bojim se, da bi ne zahajala h kakej malopridnej tovarišici in se nam ne izpridila. Dekleta, ki so zvršila ponavljalno ljudsko šolo in so vže v petnajstem letu svoje dōbe, kakor naša Jovanka, iščejo si rada tovarišic in se večkrat izpridijo, če zaidó v slabo družbo.“

„Tudi jaz sem to zapazila,“ reče mati županja „ter sem jo vprašala, kam da zahaja? A ona mi je odgovorila, da hodi k poštenej prijateljici, ki jo vsaki dan z veseljem pričakuje; a imena mi vender ni hotela povedati.“

„Jaz jej bom to vasovanje prepovedal, ker je vže več kakor teden, odkar tako dela,“ reče oče župan.

„Veš kaj?“ reče mati županja, „pustiva jej to veselje še danes, ker mi je sama rekla, da je nje prijateljica poštena in zlagala se nama ni še nikoli. A pre-pričati se vsakako morava, h komu da hodi in kaj tam dela. Jaz mislim, da bi bilo najbolje, če bi poslala njenega brata Franeka za njo, da bi skrivaje pazil, kam hodi in potleji nama povedal.“

Takój po južini se Jovanka po navadi iz hiše zmuzne ter gre, tebi meni nič, zopet iz doma. Komaj otide, vže gre njen starejši brat Franek za njo, da bi iz daleč pazil, kam bode šla. Prišedši kraj vasí, vidi jo, da izgine v majheno leseno hišo. Franek postoji nekaj časa, potem pa tudi on prav tiho stopi za njo v hišo. Kakšen prizor! V ubožnej hišici je ležala bolna ženica na siromašnej postelji bleđa in suha kakor smrt, poleg nje pa je sedela Jovanka in jej stregla. Franek ne vé, ali vidi prav ali ne, zatoorej vpraša: „Jovanka, ali si ti tukaj?“ — Jovanka se ga zeló ustraši in nekako boječe vpraša: „Franek, kaj pa hodiš za menój?“ —